

Predstavljanje Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma pri Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli

Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma osnovan je u srpnju 2012. pri Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, a trenutačno u njemu djeluju četiri djelatnika Sveučilišta čije je područje interesa socijalizam: dr. sc. Igor Duda s Odjela za humanističke znanosti, dr. sc. Lada Duraković s Odjela za glazbu, Boris Koroman s Odjela za humanističke znanosti te dr. sc. Andrea Matošević s Odjela za studij na talijanskom jeziku. Centar je predstavljen 12. listopada 2012. u prostorijama Sveučilišta, a održana je i tribina "Perspektive kulturoloških i povijesnih istraživanja socijalizma", na kojoj su uz organizatore sudjelovali i dr. sc. Tvrtko Jakovina s Filozofskog fakulteta u Zagrebu i dr. sc. Ines Prica s Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu. Najavljeno gostovanje sukreatorice vizualnoga identiteta Centra dipl. ing. diz. Narcise Vukojević zbog spriječenosti je otkazano, ali se Vukojević prisutnima obratila preko audiozapisa.

Igor Duda, voditelj Centra u 2012., ukratko je predstavio razloge osnivanja Centra i njegove ciljeve. Istaknuto je da domaća znanost kaska za bogatom znanstvenom produkcijom o (post)socijalizmu u inozemstvu te se takve teme javljaju sporadično, ovisno o znanstvenome interesu pojedinih domaćih znanstvenika. Kao ni na hrvatskom prostoru, tako ni na području bivše Jugoslavije ne postoji ustanova koja bi se ciljano bavila proučavanjem socijalizma, koje je prijeko potrebno. Pula se zbog toga nameće kao idealno središte Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma, ne samo zbog inicijative četvero mladih znanstvenika s pulskoga Sveučilišta nego i zbog povijesnih okolnosti. Duda je podsjetio kako su socijalistička desetljeća odredila ishodište današnjih društvenih, gospodarskih i kulturoloških trendova u Puli, navevši samo neke: blizinu Brijuna, brojnost pripadnika Jugoslavenske narodne armije te Festival jugoslavenskoga igranog filma.

Najavljene su brojne aktivnosti Centra: vođenje domaćih i međunarodnih znanstvenih projekata, organiziranje znanstvenih skupova, izdavačka djelatnost, prikupljanje knjižnoga fonda kao i audiovizualnog i pisanog arhivskog gradiva uz provođenje digitalizacije, osmišljavanje terenske nastave i istraživanja, praćenje napredovanja studenata diplomskih i poslijediplomskih studija te njihovo povezivanje s Centrom, čime se za još neafirmirane mlade istraživače stvaraju uvjeti svojevrsnoga znanstvenog inkubatora, suradnja s domaćim i međunarodnim znanstvenim i visokoškolskim ustanovama, muzejima, arhivima i knjižnicama i slično. Duda je najavio i prva dva projekta Centra. Prvi je znanstveni skup „Radionica za suvremenu povijest“, koji je i održan 8. i 9. studenoga 2012., a na kojem je desetak mladih povjesničara predstavilo svoja istraživanja proizišla iz diplomskih radova. Očekuje se i izdavanje zbornika tih radova, što bi bio prvi korak prema stvaranju buduće biblioteke Centra. Drugi je projekt izložba plakata "Glazba narodu! Glazbeni život Pule na plakatima 1945.–1966.", koja je pripremana u suradnji sa Sveučilišnom knjižnicom u Puli. Izložbu su pripremili dr. sc. Lada Duraković i Boris Koroman.

Rektor pulskoga Sveučilišta dr. sc. Robert Matijašić izrazio je zadovoljstvo pokretanjem Centra, prve takve sastavnice na Sveučilištu, u nadi da će taj primjer potaknuti daljnji razvoj istraživačkoga interesa na Sveučilištu. Planirani projekti četvero osnivača

Centra pokazuju da je taj interes multidisciplinarnan te pokriva čitav spektar kulturoloških i povijesnih tema.

Andrea Matošević, autor knjige *Pod zemljom. Antropologija rudarenja na Labinštini u XX. stoljeću*, najavio je nastavak svojih kulturno-antropoloških istraživanja vezanih uz udarništvo šireći svoj interes na masmedijsku reprezentaciju tijekom 1970-ih. Projekt pod nazivom "Udarništvo i kultura radništva u socijalizmu Jugoslavije: modeli, prezentacije i imaginariji" fokusirat će se prvenstveno na film, ali i druge masovne medije, analizirajući udarništvo višestruko, od projekta stvaranja novoga čovjeka preko uloge omladinskih radnih akcija do subverzivnih poruka filmova "crnoga vala".

Projektom "Glazbena publicistika i teorija socrealizma (1945.–1952.)" Lada Duraković uvodi u kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma dosad slabo istraženo područje glazbene produkcije, reprodukcije i recepcije. Predstavljajući svoje planove, Duraković je istaknula kako je "prevođenje ideološkog diskursa u glazbeni jezik" u prvim godinama jugoslavenskoga socijalizma bilo od iznimne odgojne i ideološke važnosti. S druge strane iz istraživanja ne smiju izostati ni umjetnički kriteriji. Bio bi to svojevrsni nastavak istraživanja koje je Duraković provela za područje Pule, objavljenih u knjizi *Ideologija i glazbeni život: Pula 1945.-1966.*

Boris Koroman fokusira se pak na razdoblje postsocijalizma, problematizirajući već i sam taj termin. Pozivajući se na suvremenu teoriju književnosti i kulturalne studije, Koroman vidi književnost kao praksu kulture, što je tema i njegove doktorske disertacije *Predodžba društvene i političke tranzicije u suvremenoj hrvatskoj književnosti*, koju upravo priprema. U projektu "Konstrukcija 'povijesnog reza', prijelaza iz socijalizma u postsocijalizam/tranziciju u suvremenoj hrvatskoj književnosti" analizirat će prijelaz iz socijalizma u postsocijalizam na primjerima generacijski intoniranih književnika. Koroman je najavio i projekt na dugoročnoj razini, a to je participacija radništva u kulturi na temelju analize časopisa koji su nastajali u raznim istarskim tvrtkama ("Rudar", "Uljanik").

Kao i pri istraživanjima dokolice, turizma i potrošačke kulture – objavljenima u dvije knjige, *U potrazi za blagostanjem. O povijesti dokolice i potrošačkog društva u Hrvatskoj 1950-ih i 1960-ih te Pronađeno blagostanje. Svakodnevni život i potrošačka kultura u Hrvatskoj 1970-ih i 1980-ih* – tako i za novi planirani projekt "Pioniri: organizacija, ideologija i svakodnevica 1942.–1990." Igor Duda ističe probleme i manjkavost hrvatske historiografije o socijalizmu, a pogotovo nepostojanje temeljnih istraživanja o povijesti hrvatskoga socijalizma. U tom će smislu Dudino istraživanje o pionirskoj organizaciji biti sveobuhvatan pregled djelovanja pionirske organizacije i utjecaja na djetinjstvo više generacija.

Nakon predstavljanja planova djelatnika Centra, svoja razmišljanja o perspektivama istraživanja socijalizma i ideje za daljnji znanstveni pristup toj tematici iznijeli su gosti Ines Prica i Tvrtko Jakovina. Prica je ukratko izložila pregled etnoloških istraživanja socijalizma i postsocijalizma, kao i teorijske pristupe, ali i probleme pristupanja socijalizmu u općantropološkoj perspektivi. Objašnjavajući prisilnu ateoretičnost etnoloških istraživanja socijalizma, Prica ističe teorijsku nemogućnost objašnjavanja pada komunizma, kao i različitost pristupa autohtonih (istočnih) istraživača, koji je suprotan onomu vanjskom (zapadnom) čitanju. Prema tome, u hrvatskoj je etnologiji prisutna domistifikacija teorije koja se ogleđa u svijesti o postsocijalističkome naslije-

đu. Upravo takav pristup socijalizmu, isključivo kroz postsocijalistička iskustva, dovođi do "zamućenosti pojma socijalizam" te znači nove izazove, zaključuje Prica.

Tvrtko Jakovina naglasio je istovremenost modernizacije kao "epohalnog milenij-skog rezultata" s početkom socijalizma u Jugoslaviji, ističući pritom opismenjavanje stanovništva kao najveći uspjeh ranoga socijalizma. Nadalje, upravo zbog visoke stope nepismenosti buduća bi se istraživanja trebala usredotočiti na različite oblike vizualne komunikacije, koji su dosada slabo istraženi. Dotaknuvši se Pokreta nesvrstanih, Jakovina je naglasio prepoznatljivost zemlje na karti svijeta, naglašavajući kako istraživanje toga naslijeđa nema veze s nostalgijom. Emotivnog pristupa socijalizmu dotakla se i Narcisa Vukojević u audiozapisu o projektiranju vizualnog identiteta Centra, istaknuvši kako on "mora ostati hladan prema simbolima sustava koji obrađuje".

Svi prisutni složili su se kako je sazrelo vrijeme da se socijalizmu pristupi sustavno i znanstveno te da je nužno što prije terminološki i konceptualno odrediti (post) socijalizam. Predviđena suradnja s domaćim i inozemnim institucijama trebala bi pridonijeti i umrežavanju znanstvenika različitih disciplina. Na široj društvenoj razini, po riječima govornika, Centar bi pridonio i problematizaciji licitiranja povijesnim memorabilijama u javnosti, kao i pritisku na daljnje otvaranje i klasifikaciju arhivskoga materijala. Predstavljanje Centra pokazuje da ideje i inicijativa postoje te da bi, po riječima Tvrtka Jakovine, Centar za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma u Puli ubrzo mogao postati referentan ne samo za Hrvatsku nego za šire.

ANITA BUHIN